

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

1999 m. gruodžio 18 d.

Nr. 245 (47)

Saturday supplement December 18, 1999

No. 245 (47)

Balys Auginas

ADVENTO VILTIS

KALĖDŲ PSALMĖ

Dar nemačiau
Tokio ūkanoto Advento:
Mano dienų laivai
Čimata dervos mariose,
Iš laukimo naktis
Vaikšto aplinkui mane,
Kaip aklas keleivis —
Jo virpančius pirštus
Jautiu savo delse —

O pasaulis gieda
Apie balandį
Su alyvos šakele.
Bet žmogaus daina —
Kaip sausra:
Žudanti žiedą,
Deginanti širdį —
Ji yra kaip taifūnas,
Nusiaubiantis
Taikingą žveją —

Ir mano Genties varpai —
Drebančios širdies varpai —
Šaukia meilę ir viltį,
O Advento naktis
Tamsi, kaip baimė,
Gili — kaip neapykanta:

Ir alyvos šaka
Žydi tik ant užmigusio
Kūdikio kapo —

Kur yra Geros Valios Asociata?
Kodėl gulite aikštėse sudužę?
Santikos vynas palietas —

Apleisto Slenio miškuose
Ir šviesiausią Kalėdų naktį
Miega negyvos eglės —
Lyg žali pumpurai
Mirusios mūsų kartos —

Kai šianakt Vilties Žvaigždė
Sustoja prie apsnigto stogo,
Mano Apleistame Slenyje
Prasimuša naujo šaltinio
Kristolinis siūlas —
Leisk, Visagali,
Angelui savo
Pragysti
Ant mano namų
Švento ir sukapoto
Slenksčio —

Tavo garbei žiema
Išlojo tėviškes laukus
Išlyškusia drobule sniego —

Kaip mano Motina dengdavo
Šventąjį stalą Kūčių —
Ir aš vienintelę

Išikūnijimo Naktį
Nusiimu šiurkščią
Žmogiškos širdies ašutinę
Ir palenkiau kelius
Prieš savo dievišką Brolį,
Gimstantį

Ant pasaulio karsto
Po stebuklą
Ir Vilties
Žvaigždę —

1975.12.10

Lietuvoje po 55 metų

Apie ją Danas Lapkus Monografijoje (1993) yra pasakojęs, pozityviu požiūriu į pasaulį, koloristinė kultūra, piešinio šviežumas ir grakštumas dailininkės darbai yra unikalus lietuvių meno istorijoje. Ir Monografijos redaktorius Algimantas Kežys: „Savo pasirinktus objektus Ona Dokalskaitė perteikia gyvomis spalvomis, paversdama juos romantiškais impresionistinėmis, kupinomis jaunatviško veržlumo ir lyrizmo.“ „begalinė spalvinių derinių įvairovė paveiklė virsta kodikiškai lakios fantazijos pasauliu“.

Gimusi Seinuose, augusi ir brendusi Surdegyje (kur našlė Antanina Dokalskienė mokytoja), paskui Panevėžyje — pas tetą, kai gimnazijoje piešimo mokytojas Juozas Zikaras pastebėjo jos talentą.

O 1928 m. Dokalskienė su Onute ir Birute atsiranda Sovietų Sąjungoje, nes Maskvoje — jos sesuo, ir nes ji patikėjo ten būsimą „rojaus“ viziją. O

pati mokytoja ir Verecejos mokyklos (lietuvių) greit apkalbinta, kad „liaudies priešas“, patenka į Sibirą... Jaunos mergaitės vargo, drebo iš baimės tame „rojuje“, užsidirbo duoną įvairiais darbais.

Onutė, anksti palinkusi į meną, vargais negalais pateko Minske į Vitebsko dailės technikumą, kur susipažino su būsimu vyru-dailininku Mykolu Paškevičium; abu, studijas baigę, greit pasizymėjo orginalia kūryba, net buvo premijuojami.

Onos sesers Birutės, aktorės, dukrelė Birutė Paškevičienė paglobodavo, kai ji išvykdavo teatro gastrolėms. Kartą, staigiai frontui pasistatęs, jie turėjo bėgti, frontas juos nuo sesers atskyrė, vienerių metų Birutė jiems teko globoti ir užauginti.

Paškevičiai su grįžusia iš Sibiro motina Dokalskiene 1942 m. atsidūrė Kaune, vietinių dailininkų buvo gražiai sutikti

Kalėdų belaukiant... Tai ne senųjų Betliejaus kalvų piemenukas, o keturmetis Raimundas Čepelė, kaip ir visi, nekantriai laukia Jėzaus Gimimo šventės.

ir priimti. Čia Dokalskaitė ir parodoj dalyvavo. Čia gimė Onos ir Mykolo dukrelė Alyja (1944), deja, tais pat metais jiems teko su daugeliu kitų lietuvių pasitraukti nuo komunistų. Vokietijoje, vėliau Amerikoje (New York — Long Island, paskui Kalifornijoje — Santa Monica, Anaheim) Ona ir Mykolas su dailės nesiskyrė.

O Dokalskaitė iki dabar yra dalyvavusi per 20 dailės parodų, asmeninių ir grupinių; paskiausia, labai sėkminga, jos paroda buvo prieš porą metų Anaheim, CA., galerijoje. Mykolas — irgi savitas, idomus dailininkas, nors duoną pelnė architektūrinėje bendrovėje. Jo Monografija taip pat, Alg. Kežio redaguota — 1994 m. Dukrė Alyja, išsimokslinusi New Yorke, tapo žymia dailininke, dabar su kūryba besirėmianti Amerikoje ir Japonijoje.

Šiomet ši trijų dailininkų šeima, lydima ir dukros augintinės, nuvyko į Lietuvą — po 55 metų. Bet svarbiausia Lietuvos viešnia buvo dail. Ona Dokalskaitė, nes Dailės muziejaus Vilniuje pakviesta suruošti jos kūrinių parodą — Radvilų rūmuose. Paroda buvo atidaryta 1999 m. rugsėjo 9 d. ir tęsėsi daugiau kaip mėnesį.

Prakalbinu dailininkę: — Kodėl tik dabar kelionė?

Galvojau žymiai anksčiau, dar gyvenant Santa Monicoje. Paveikslai buvo paruošti, bet neįremini. Tačiau ir abejoju, ar Lietuva priimtų... Ragino dail. V. Jonynas, kiti: nuvyk, pasirodyk su sava kūryba! O aš buvau tyli, savęs nepervertinu... Pagaliau parašiau Dailės muziejaus Vilniuje direktoriui Romualdui Budriui, užklaudama apie galimybę parodyti. Atsakė: „Mačiau jūsų monografiją, manau, būtų malonu jūsų darbus pamatyti.“

žmona. Po koncerto teko susitikti ir su vysk. J. Boruta; jis prašė perduoti linkėjimų prel. J. Kuciūnui, poetui B. Brazdionui ir jo tetai (Santa Monicoje) Petronėlei Starkienei.

Kai atvyko Alyja, visi vaikščiojom po senamiestį, buvom prie Aušros Vartų, prie Parlamento rūmų, kur lietuvių minia sustabdė rusų tankus... Matėm Gedimino bokštą (bet sunku mums įlipti!), pasigrožėjom Vytauto Kašubos Gedimino paminklu.

Į parodą atsilankė vidutinio amžiaus publika, daugiau vyresni. Atidaryme-negausiai, nes buvę tik su pakvietimais. Vėliau, ypač savaitgaliais, saiko lankėsi daugiau. Mes buvom išvaziavę-pasidairyti po Lietuvą.

Bet man svarbiausia ir džiaugiausia, kad parodos atidaryme atsilankė mūsų nepriklausomybės iškovojojas Vytautas Landsbergis, su žmona Gražina. Jis pasveikino mane su gražiausiu rožių puokšte. Aš, žinoma, jautiausi — kaip „ant septinto dangaus“... Tai man kulminacinis įvykis! Gražią kalbą pasakė direktorius R. Budrys. Ir man leido pasisakyti. Jaudinausi! Bet... žmonės nepeikė, net pagyrė.

— Turėjote ryšį su Druskininkais? Kaip-ten?

— Labai labai ten mums patiko! Aš tiesiog išimylėjau tą pilną pušų miestą! Vasarotojų daug. Buvo nemažai kultūros žmonių. Susipažinom su ministru poetu Kornelijum Plateliu, Druskininkų meru Algimantu Makniu, jo pavaduotoju Bliu Babruku. Buvom Čiurlionio išpūdingame muziejuje, kur genijus kūrė ir dailę, ir muziką. Pianinas — švarus, blizgantis, rodo, tik šiandien Čiurlionis čia sėdėjęs... Ir jo, genijaus, paroda, miniatiūriniai paveikslai — viskas ir senoviška, rodo, ir jaunatviška. Negalėjom atsidžiaugti.

Nukrito ten obuoliukas, aš ji pasiėmiau — kaip atminimą iš Čiurlionio sodo; o Mykolas ji radęs, nežinodamas, kad man tai relikvija, ėmė ji ir apgraužė... — Kaip jums ir dukroms atrodė visas Lietuvoje?

Dail. Ona Dokalskaitė. „Be pavadinimo“.

— Kaune pirmadienį buvo daug kur uždaryta. Ir tas miestas ne toks išpūdingas, kaip Vilnius. Aišku, visur menasi didieji skaudūs pergyvenimai: kovos, išvežimai, protestai... Anuomet, prieš pusę šimtmečio, aš gyvenau Surdegyje, Panevėžyje. Ten gamta — kaip poezijoj (o gal kad jau nystėj?). Lygumos, švarūs miškai... Miškai mane traukė, bet nebuvom sustoję.

Kur aš augau, buvo balti beržynėliai, dabar tokių nemačiau. Ežeriukų daug pravažiavom-gražūs. Norėjosi išlipti, pabraidyti...

O aš pirmiausia Kaune norėjau aplankyti Karo muziejų, kur buvo mano pirmas pasirodymas — parodoj 1943 m., su paveikslu „Ant proteivių kapo“. Bet muziejus pirmadienį buvo uždarytas. Susitikom su Algimantu Miškinium, meno kolekcionierium, kuris yra žurnale „Kolekcija“ rašęs apie Mykolo seniai pamirštą paveikslą, tapytą mums gyvenant Kaune (1943-44 m.).

Į Kryžių kalną patekom grįždami atgal į Vilnių. Nu-teikė mus ir džiugiai, ir

liūdnai. Kalnas lyg apsuodintas medeliais, bet tai juk kryžiai! Niekur pasaulio nėra, kad žmonės su tokia meile globotų šią vietą. Kryžiai naktimis buvo statomi, kadangi sovietinės valdžios uždraustų. „Jų vis“ daugėjo — valdžia nepajėgė nustelbti. Dieną naikinti, o naktį — vėl jų daugiau. Ir dabar pajutom dideli žmonių tikėjimą bei užsispyrimą — viską siekti maldomis, kryžiais... Rozančiai, škaplieriai — sukabinę ant kryžių — visa tai reikė meilę ir tikėjimą. Žiūrėjau į didelius gražius kryžius, taip pat į maziukus, rozantėliais apkaibintus. Gražu, bet ima ir liūdesys — dėl daugybės mirusių, nukankintų, žuvusių. Jaunieji lipo į kalną viršūnę, aš tik apacioj išgyvenau visą Kryžių kalno istoriją.

— Kokios dabar kūrybinės mintys, miela dailininkė?

— Dabar? Man gana, užbaigiau savo misiją. Regėjimas apsilpęs, ką begalėčiau kurti? Bet gyvenimas, vis tiek, idomus. Ir reikia priimti, kas tau Dievo duota. Atlikti gyvenimo paskirtį, pareigą. Negali kurti, tapyti, tai bent gali pasvajoti.

Yra ir dabar kuo džiaugtis, aciū Dievui, abi dukros sveikos, labai darbščios, mylinčios ir mylimos.

— Tai petenkinta kelionė, ir paroda? Nesigailite vargo?

— Labai patenkinta! Nesitikejau būti taip gražiai priimta, nors jiems iki šiol nežinoma. Tyliai dirbau, tyliai gyvenau. Ilgai negalėjau užsiimti laisva kūryba. Dabar džiaugiuosi viskuo: ir lietuvių dainos man gražios, ir literatūra visada gerėjusi (tik, deja, nebegaliu skaityti)... Ir, ypač atsigavau dabar kelionę po Lietuvą. Jie ten pasidomėjo mano kūryba, mūsų biografija. Korespondentai klausinėjo, teiravosi ir per televiziją leido pasisakyti. Jautėsi visur savi žmonės — geranoriški, švetingi.

Sveikatos ir sėkmės, miela dailininkė! Aciū už nuosirdų pokalbį.

Kalbėjosi Alė Rūta

Dailininkai Ona Dokalskaitė ir Mykolas Paškevičiai Vilniuje šia vasarą.

Dail. Ona Dokalskaitė. „Žiema Hampton Bay, New York“.

Atsiminimų atspindžiai... Nuotr. Stasio Baro

Be Pranutės

Mirtį sutinkame beveik kasdien. Artimųjų, draugų, pažįstamų. Ir vis pagalvojame — dar ne aš, dar neatėjo valanda... Ir bijom, ir laukiam, ir nelaukiame. Jaučiame jos pasisveikinimą, dažnai jos ranką ant savo pečių. Ji mus seka, mes bėgame...

Štai be Pranutės Aukštikalnytės-Jokimaitienės šių metų rugšėjo 6 dieną jau suėjo dešimtmetis. O galėjo dar pagyventi, dar daug sukurti. Kelis jos eilėraščius persirašiau 1977 metais, kai, antrą kartą aplankiusi Lietuvą, viešėjau Jokimaityje namuose. Tą vakarą dalinomės savo poezija. Pranutės eilėraščius tyliai skaitė sūnus Kęstutis. Norėjau parsivežti Čikagon paskelbti juos — *Drauge*, bet Pranutė nesutiko, nes anuomet tai buvo pavojinga, — jos eilės jautėsi gili rezistencija, kritusių brolių netektis. Kalbėjomes tada apie savo jaunystę, mokslo metus, visų mūsų likimą. Partizaninėje kovoje jau buvo žuvę artimi bičiuliai Mamertas Indriliūnas, Bronius Krivickas, Albinas Jaudegis, o nuo bombų sūkurių karo sumaištyje — Vytautas Macernis.

Gimė Pranutė Aukštikalnytė 1922 m. kovo 1 d. Vabalninkė, mokėsi Panevėžyje, Kaune ir Vilniuje. Mudviejų draugystė tęsėsi daugelį metų, — nuo 1938 slaptose ateitininkų stovyklose, suvažiavimuose, vėliau studijų metu. O okupacijos laikais maždaug nuo 1974 dažnai susirašinėjome iki paskutiniųjų 1989 m., kai iš Vilniaus ligoninės gavau jos paskutinį laišką, rašytą liepos 29. O rugšėjo 6 jau jos netekome. Pranutės laidotuvių sutarėm visi, kurie ją mylėjo ir gerbė. Dukra Danutė aprenė ją tautiniais rūbais, nuometu, atvyko etnografinis ansamblis iš Marcinonių, kuri ji globojo, konsultuodavo ir aprašė savo knygoje. Ansamblis giedojo, dainavo senas raudas ir giesmes. O kas galėjo tada tikėtis, kad

Mokslų akademijos instituto salėje bus giedamos giesmės ir maldos, — taip rašė savo laiške Pranutės sesuo Elzė.

Pranutė jau nuo 1937 m. skelbė savo eilėraščius *Ateities spinduliuose*, *Ateityje*, *Naujojo Vaidilutėje*, *Moteryje*, *Studentų dienose*, *Naujojoje Roduovėje*. Jos išskirtinį gabumą poezijoje jau Panevėžio gimnazijoje pastebėjo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Salomėja Nėris, žadėdama didelę ateitį. Tačiau Pranutės talentas užgniaužė žiaurūs okupacijos metai. Ištejęsi už Sibire kentėjusio poeto Gedimino Jokimaityčio, patyrė daug persekiojimų. Teko slapstyti, mokytojaujant kilnotis iš vienos vietos į kitą, gyventi net Latvijoje. Tačiau nepalūžo. 1953 m. baigė Pedagoginį institutą ir Vilniaus universitetą, apgynė filosofijos mokslų disertaciją iš tautosakos srities. Vėliau dirbo Mokslų akademijoje mokslinį darbą Lietuvių kalbos ir literatūros institute, tautosakos skyriuje iki pat savo mirties.

1968 m. ji jau filologijos mokslų kandidatė. Tais pačiais metais pasirodė jos studija *Lietuvių liaudies baladės*, o 1970-tais *Lietuvių liaudies vaikų dainos*. Paruošė ji spaudai karinių ir istorinių dainų katalogą, suskirstydama visus šio žanro dainų tipus. Tačiau šis žanras užkliuvo, — kai kam pasirodė „pavojingas“ sistematizavimas, ir rankraštis ilgai gulėjo leidyklos stalčiuose. Tik daug vėliau, pakeitus pavadinimą, knyga buvo išleista. *Vaikų dainos* išėjo 1980-tais. Paruošė ji ir trečią *Dainyno tomą*. *Karinės* — istorinės dainos (1985). Su B. Kazlauskine parengė *Istorines ir socialines dainas*. Išleido kelias vaikų dainų knygeles, taipgi tautosakos rinktinę — *Bite Rūtė-Baltaragė* (1987) ir *Su saule lipo* (1983). Su Norbertu Veliūnu 1986 metais paruošė Rozės Sabaliauskienės tautosakos ir etnografijos rinktinę *Atbėga elniaš devyniaragis*. Paruošė ji ir ne vieną straipsnį iš tautosakos lobyno, atiduodama didelę dovaną ateities Lietuvai. Kai kuriose knygose, kaip ji pati man skundėsi, be jos žinios buvo įterpti okupacijai palankūs sakiniai.

Pranutė buvo gili asmenybė, labai mylėjo savo šeimą, rūpinosi Gedimino ilga ir sunkia liga. Po Gedimino mirties (1986) laiškuose skundėsi nekokia savo sveikata: „...O jėgos taip mažėja, — kartais paimu plunksną į rankas, o rašyti negaliu. Ir dabar, kada atsidaro visų leidyklų ir redakcijų durys, kada mieliai

imtu spausdinti mano knygeles ar kokius straipsnius — nebėra jėgų. Gyvenimas baigia prabėgti, ir ne visada gal buvo panaudota kiekviena valanda pačiam reikalingiausiam darbui. (...) Jeigu dar pajėgiau užbaigti visa, ką esu pradėjęs — būtų laimė, bet bausis, ar užteks jėgų. Juk dažniausia žmonės išeina iš šio pasaulio neužbaigę darbų“.

Praėjus penkeriems metams nuo Pranutės mirties, sūnaus daktaro Kęstutio rūpesčiu (finansinškai padedant dr. Albinui Šmulksčiui), buvo surinkti, niekur neskelbti ir nepriklausomybės metais spausdinti bei okupacijoje slapstai rašyti, eilėraščiai nuo 1938–1966 metų. Knyga *Sugrįžimai* išleista 1993 metais. *Sugrįžimų* įvadą prof. Vytautas Kubilius rašo: „...Tai išblaškytos, sutryptos, nutildytos kartos balsas. Jis tyliai plevėna jaučioje gerumo ir ilgesio erdvėje, kurios nesutrupina šiurpūs istorijos kuliavirčiai. Jis nieko nekaltina ir niekam negrasina, o kalba tarsi pats su saviu. Autorė įžengia į poeziją kaip į dvasinio tyrumo sritį, kur viešpatuoja ne emocijų sumaištis, o aukštyn kylanti sielos balsai“.

Pranutės Aukštikalnytės-Jokimaitienės poezija, ilgai išgulėjusi viešo literatūrinio kelio šalikelėje, užkonservavo savyje tyrą idealistinį nusiteikimą, regis, jau neįmanomą dabartiniame nuovargio, apatijos ir degradacijų laike, taip pat ir sudvasintą žodį, nepaliestą visagalės retorikos“.

Julija Švabaitė-Gylienė

Pranutė Aukštikalnytė-Jokimaitienė

Norėčiau tau rašyti, o mano tolimosios Šiaurės tremtyni,
Nors aš žinau — pas mus pavasaris, o mano žodžiai gal paklys
baltose pūgose ir nepasieks tavęs —
Kai paskutinį kartą mačiau tave už geležim apkalto lango ir tavo
ilgesiu nušvitę akys man kartojo: „Aš sugrįšiu —
Neliūdėk“ —
Aš pavirtau į tylų keistą sapną —
Sugrįžusi namo aš negyvosiomis rankomis paliesdavau
prisiminimų gėles tavo tuštame lediniam kambary —
Ten buvo šalta ir kvepėjo mirusių kvapu —

1946.IV.15
Sungailiai

Ir aš žinau, kad tu jau nebegrįsi —
Nes taip iš lėto viskas miršta mummyse
Ir šitie vieniši paklydę žodžiai baltose pūgose neprisišauks
tavęs —

Ar atleisit,
Broliai,
Savo mirtį ir šauksmą,
Ugnį ir kraują? —

Ar atleisit,
kad žemė,
Apsėtoj jūsų kapais
Ir pelenais nubarstytą,
Mes palikom gyventi? —

1948 m.

PRISIMINIMAS

M.I.

Šią naktį vel atbunda manyje
Praėjusių dienų sapnai nutolę
Ir savo laimės plazdančią giją
Jie šaukia vel tave, o mano broli —

Už lango išsiųs pavargęs vėjas,
O židinio ugnis lėtai rusena —
Man prie širdies tylias rankas sudėjęs
Tu pasakoki vėl legendą seną

Apie sudužusius gelmių laivus
Ir pashenduolių jūrininkų dainą,
Kaip jie audras, kaip savo ilgesį mylėjo —

Ir aš matau — koks sapnas nuostabus
Į tavo spindintį akis lėtai ateina —
Į lygumas tylias atneštas marių vėją —

1946.II.24
Vabalninkas

Tavo kapo šioje žemėje nėra, o mano broli —
Aš neradau jo niekur, išvaikščiojus visus saulėtus kalnelius
ir visų upių aukštus griūvančius krantus —
Aš neradau jo pušynų lomoje —
Tačiau kiekvieną vakarą, kai saulė leidžiasi, aš žiūriu pro
mažytį langą į tavo žemės raustančius liūdus laukus
Ir dainuoju —
Tau, mano broli, —
Nes tavo kapas mano širdyje —

1946.X.23

Pianistė Gintė Čepinskaitė. Nuotr. Baniutės Kronienės

Artimo meilės koncertas

Gruodžio 5 d. Lietuvių dailės muziejuje Lietuvos vaikų globos būrelis „Saulutė“ surengė jau penktą tradicinį prieškalėdinį koncertą. Nepaisant, kad Čikagoje lietuviai tą dieną turėjo pasirinkimą dalyvauti net šešiuose renginiuose, gražus būrys žmonių savo dalyvavimu parodė gerą valią vargantiesiems Lietuvos vaikams ir jiems sudėjo dosnią Kalėdinę dovaną. Koncerto programa už skelbimus, biilietus ir aukomis „Saulutė“ gavo 5,000 dolerių, kurie tuoj keliaus į Lietuvą.

Koncerto programoje dalyvavo aukšto lygio pianistė Gintė Čepinskaitė, paskambinusi F. Šopeno „Poloneze“, keturis preliudus, dvi ištraukas iš R. Šumano „Karnaval“, F. Liszto „Meilės sapną“. Ričardo Soko Vokalinis moterų ansamblis, susidedantis iš dvylikos muzikinę patirtį turinčių dainininkių, padainavo 14 dainų, iš kurių 11 buvo sukurtos Ričardo Soko. Šie muzikai verti artimesnio susipažinimo.

Gintė Čepinskaitė, su pagyrimu baigusi Lietuvos muzikos akademiją Vilniuje magistro laipsniu, buvo laimėjusi stipendiją Mozarteume, Salzburge ir buvo pakviesta prof. V. Noreikos dirbti koncertmeisterė — akompaniatorė jo dainavimo klaseje. Kocertavo su simfoniniais orkestrais ir solo recitalais atliko Austrijos, Vokietijos, Baltijos valstybėse bei žymiausiose koncertų salėse St. Petersburgo ir New Yorko. Šiuo metu gyvena Hinsdale, dirba koncertmeisterė — akompaniatorė dar keliose amerikiečių mokyklose ir su pasisekimu duoda privatus piano pamokas. Vilniaus universitete ji taip pat yra įsigijusi tarptautinio verslo specialybę, tačiau pasirinko dirbti muzikos srityje. Jau nebe pirmą kartą ji prisideda prie Čikagos lietuvių renginių, „Saulutės“ paprašyta, mieliai sutiko be honoraro pasidalinti savo menu.

Ričardą Soką Čikagoje jau daug kas pažįsta, tik gal jo talento platumo ir pajėgumo dar nežino. Baigęs Lietuvos muzikos akademiją fortepijono ir vargonų specialybę, jis iki atvykimo į Ameriką dirbo kaip koncertuojantis vargonininkas Lietuvos valstybinėje filharmonijoje, o šiuo metu yra Švč. Mergelės Gimimo bažnyčios vargonininkas ir choro vadovas. Jis taip pat dirba su Park Forest Singers chorą. Prieš dvejus metus jis sudarė grupę muzikinį išsilavinimą turinčių moterų ir įsteigė Vokalinį moterų ansamblį. Sutikę be honoraro atlikti programą „Saulutės“ labdaros koncerte, šios dainininkės sužavėjo publiką. Jų balso kokybė, tyri saskambiai, tikslus ritmiškai painių kūrinių atlikimas, jausmingas niuansų intonavimas, rodė jų tvirtą muzikinį pasiruošimą. Ansamblyje dalyvauja Giedrė Nedveckienė, Jūratė Cechavičiūtė, Kristina Padvaikaite, Jolanta Urbietienė, Virginija Savrimienė, Dalia Gedvilienė, Roma Tomášaitienė, Rima Urbonavičienė, Jūratė Lukminienė, Laima Žukienė, Marija Juškieienė ir Regina Paulavičienė.

Svarbiausia naujiena: iš 14 ansamblio padainuotų kūrinių 11 buvo parašyti paties Ričardo Soko! Kompozicijos gyvos, įvarios. Jis, kaip retas lietuvis kompozitorius, jau yra įsigyvenęs sinkopuotose ritmuose, žaidžia dramatiškais kontrastais, tačiau sąskambius — harmoniją pasirenka suprantamą, tradicinę, „gražią“. Turbūt mažai kas pasigestų, jei žengiant į naują tūkstantmetį, būtų atsiskayta dvidešimtojo šimtmečio „modernios“, disonantinės, atonalios, minimalios muzikos.

R. Sokas Vokaliniam moterų ansamblui rengia platesnius ateities planus. Norėtų ansamblių praplėsti, kviečia muzikinę patirtį turinčias moteris prisidėti. Tikisi koncertuoti kituose lietuvių telkiniuose; išleisti CD ir arba kasetes. Jeigu įsitikins, kad turi galimybę rašyti vokalinę muziką, imsis reikšmingesnių kūrinių. Gilesnės minties muz. R. Soko kompozicijas žmonės turės progos išgirsti švč. M. Marijos bažnyčioje muzikinio pusvalandžio metu prieš Bernelių Mišias, gruodžio 24 d. Ten bus giedamos kelios jo giesmės bei pagroti jo sukurti instrumentiniai kūrinių. Džiaugiamės šiuo įnašu į Čikagos lietuvių kultūrinį gyvenimą.

Matydami Kalėdinį blizgučių perteklių Amerikoje, sėdėdami šiltuose namuose, stengdamiesi nepersivalgyti, prisiminkime tamsą, šaltį ir alkį kenciančius vaikus Lietuvoje. Kalėdos bus linksmesnės tiems, kurie savo prisidėjimu jausis jų vargą ir skausmą sumazinę. Aukos prašome siųsti „Saulutei“ — „Sunlight Orphan Aid for Lithuania“, 419 Weidner Rd., Buffalo Grove, IL 60089. Tax I.D. #36-3003339. Kituose miestuose „Saulutės“ atstovės yra Birutė Kotzicė (tel. 904-756-4971), Daytona Beach, FL. Birutė Bublėnė (tel. 248-646-8588), Bloomfield Hills, MI, ir Lorraine Staar (tel. 508-867-3071), Sutton, MA.

Laima Žliobienė

Moterų dainos vienetas, vadovaujamas muz. Ričardo Soko, po „Saulutės“ koncerto Lietuvos dailės muziejuje, Lemonte. Nuotr. Baniutės Kronienės.

Savo darbus skiria Lietuvai

Metus laiko Lietuvoje stazavosi jaunas talentingas fotografas iš Amerikos Andrius Mikšys. Baigus studijas, jam paskirta Fulbright stipendija. Retas užsienyje gyvenantis menininkas, gavęs tokią stipendiją, atvažiuotų semtis patyrimo, išpūdių, įkvėpimo i Lietuvą. Jam buvo atviri kečiai ir daugelis šalių. Ši jauna fotografa nesuviliojo karšti egzotiški kraštai, ji traukė tėvo ir senelių žemė ir jis pasirinko Lietuvą.

Metus laiko dirbta, vaikščioti Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ir kitų didmiesčių siaurais senamiesčių gatvėmis, važinėti po tolimus miestelius, kaimus, kaimelius, daug fotografuoti, ieškoti ... ir surasta. Prieš išvykdamas iš Lietuvos, A. Mikšys Vilniuje, Amerikos centre surengė savo darbų parodą, kuri sulaukė didelio susidomėjimo ir pasisekė. Anksti jau jo darbai buvo eksponuojami Nidoje ir Kaune.

Žiūrėdama į jauno fotografo darbus, bandžiau atsekti jo gyvenimo paslaptį. Spalvotose nuotraukose (kuriose, ryškina ir daro patį nepamatytą gražuolių, nužengusių nuo podiumo, nepamatytą gamtos blizgančių žurnalinių vaizdų ar gelių žavesio. Tai ne pragmatinės, vienkartinės nuotraukos, kaip pavyzdys, nuotraukos. Prie kiekvienos nuotraukos sustodavau ir užtrūkavau ilgokai. Jose skaičiau žmonių gyvenimus. Tarsi tai būtų ne nuotrauka, o apsakymas — vieno ar kito herojaus gyvenimo novelė. Pirmą kartą supratau — kad aš skaitau nuotraukas, kurias „parašė“ jaunas talentingas, ne pagal metus subrędęs, fotografas A. Mikšys. Jis fotografuoja pagyvenusius žmones (jdomu tai, kad šie metai skirti pagyvenusiems žmonėms). Jo nuotraukose atsiveria skaudūs žmonių gyvenimai, niūri kasdienybė, pilka buitė. Bet ir tokiame pasaulyje jis randa viltingų, dvasingų, giedrą šviesą spindinčių veidų. Nuotraukos savo tematika brandios, profesionaliai padarytos.

Susidomėjusi fotografo darbais, nusprendžiau iš artiau susipažinti su juo. Mane masinio smalsumas — kodėl jaunas talentingas menininkas pasirinko ne kokią egzotiškumą viliojančią šalį, o senelių žemę. Juolab, kad atvykęs i Lietuvą, jis nemokėjo lietuvių kalbos, bet jo ryžto ir užsispyrimo būta didelio. Lietuvių kalbos mokė pusbrolis žmona Skaidra, o vėliau Vilniaus universitete lankė lietuvių kalbos kursus, skirtus užsieniečiams. Jis atkakliai siekė savo tikslo ir su juo kalbėjausi jau lietuviškai.

Aukštas, gražus, juodomis

garbanomis, krentančiomis i akis, jaunuolis priminė savo išvaizda italą, o drovumu ir santūrumu buvo tikras lietuvis. Iš tikro jo vienas senelis italas, o močiutė ukrainietė. Kiti gi seneliai grynai lietuviai. Iš jų paveldėtas tas santūrumas, ramybės jausmas. Apie savo senelius ir tėvelius jis kalbėjo su ypatinga pagarba ir meile. Pagarba vyresniam yra vienas svarbių jo bruožų. Papasakojo, kad senelis Petras kilęs nuo Šiaulių. Atvykęs i Kauną, vedė, susilaukė sūnaus Rimo, antras sūnus gimė jau Amerikoje. Senelis domėjosi fotografija, turėjo fotoaparatus. O jo namuose Amerikoje buvo daugybė fotonuotraukų. Tėvas Rimas taip pat serga fotografavimo aistra. Galbūt, senelio ir tėvo įkvėptas, Andrius ir susijęs savo gyvenimu su profesionalia fotografija. Jis matė, kaip fotografuoja, kaip dirba šeimos vyrai. Buvo įdomu matyti ir senas nuotraukas, kuriose užfiksuotos įvairios gyvenimo akimirkos. Viena įdomiausių, kuri padarė jam didelį įspūdį, yra jaunos šeimos (jo senelių), bėgančios iš Lietuvos 1944 metais nuotrauka. Vezime, pakinkytame arkliais, sėdi jauna moteris, apsigaubusi skarele, o šalia mažas berniukas traukia vadeles. Ruduo, stiprus vėjas, plėšiantis skarele nuo moters galvos, beviltiško nuotai- kos veide — visa tai užfiksuota nuotraukoje.

Tai tragiško pasitraukimo iš tėvynės akimirkos. Šią nuotrauką Andrius išdėdino ir labai brangina. Iš senelių pasakojimų jis žino, kad įsikūrimas Amerikoje nebuvo lengvas, teko dirbti sunkius darbus. Bet pavyko leisti sūnus i mokslus. Tėvas Rimas, baigęs universitetą, dirba žurnalistine darba. Andriaus mama Donna Marija, italo ir ukrainietės dukrė, yra mokytoja. Jis švelniai kalbėjo apie savo mamą. Didelis autoritetas ir pavyzdys yra tėvas. Andrius gimė ir augo Amerikoje. Baigė Hampshire kolegiją, išgijęs bakalaurą laipsnį iš istorijos ir fotografijos. Nuo 1995 metų jis studijuoja Louisiana valstijos universitete fotografijos meną (prof. M. Brook) ir menų istoriją. Pirmą personalinę parodą surengė 1996 metais. 1997 m. laimėjo valstybinį konkursą, dalyvavo Soho Photo Gallery (New York) organizuotoje parodoje „Guest Show“. Laimėjo fotografijos konkursą rengti fotografijos parodą Union Gallery. 1998 m. gavo dailių menų magistrą Louisiana valstijoje. Jis fotografavo, rengė parodas. Tais pačiais metais paskirta pirmoji vieta parodoje „Visions of Excellence: People and Places, Pho-

Fotomenininkas Andrius Mikšys su savo mama Donna Marija Kaune.

tography Contest“. O taip pat apdovanotas ir „Photo Review Competition“ pirmąja vieta. Jo parodos buvo surengtos California, Louisiana, Kaune, Vilniuje, Nidoje ir kitur. Jo nuotraukos spausdintos „Rolling Stone“, ir „Photo Review“ žurnaluose. Jau daug metų dirba, kaip laisvas menininkas ir vykdo savo projektus. Priklauso „B. Jetti Fine Art Photography“, New Orleans, Louisiana. Jo darbai spausdinami laikraščiuose, žurnaluose, kataloguose, knygose. Suminėti visos parodos ir Andriaus darbus būtų sunku, nes jų ištis yra nemažai.

Mane domino Andriaus požiūris i Lietuvą. Iš kur ta trauka, iš kur tas dėmesys savo šaknims? Prieš stipendijos gavimą jis keletą kartų lankėsi Lietuvoje su tėvais. Tai buvo trumpi ekskursiniai pabuvimai, bet jų metu gimė stengėsi parodyti svarbiausias gražiausias vietas. Ir atrodė, kad jau Lietuvoje... nėra ką žiūrėti. Bet vis dėlto ji kažkas traukė. Jam įdomus ir svarbus žmogus — lietuvis. Jis norėjo perprasti lietuvių sielą. Gavęs stipendiją ir atvykęs i Lietuvą, paprašo pusbrolio žmonos Skaidros Jancaitės pavežioti jį po senovinius, lietuviškus kaimus. Tokių kaimų išlikę nedaug, bet dar yra. Jis vaikščiojo ir stebėjosi senomis trobomis, o, svarbiausia, ten gyvenančiais žmonėmis. Jis fotografuoja žmones, kurie trumpam pasitraukė nuo savo namų ruošos, nuo žemės darbų. Jie sulinkę nuo sunkaus darbo, veidai gyvenimo išvargti, bet akys buvimo džiaugsmas. Andrius pamato ir gražias puodynes, sukabin- tas ant tvoros, randa pasagą virš durų... Ir visa taip lietuviška — sako jis. Jis daro spalvotas nuotraukas. O spalvos paryškina charakterius ir

nuotaikas. Ilgai ieško reikiamos vietos, reikalingo žmogaus, padaryta daugybė kad- rų, bet išsiskirti su juo tik keletas. Ir tai jau būna tas tik- rasis išbaigtas darbas, pasako- traukos spausdintos „Rolling Stone“, ir „Photo Review“ žurnaluose. Jau daug metų dirba, kaip laisvas menininkas ir vykdo savo projektus. Priklauso „B. Jetti Fine Art Photography“, New Orleans, Louisiana. Jo darbai spausdinami laikraščiuose, žurnaluose, kataloguose, knygose. Suminėti visos parodos ir Andriaus darbus būtų sunku, nes jų ištis yra nemažai.

Andrius Mikšys gimęs ir augęs Amerikoje, paveldėjo iš se- nelio ir tėvo meilę Lietuvai. Jis žavisi Nobelio premijos laureato Česlovo Milošo knu- ryma, o sutikęs jį Vilniuje, su- sipažino, vėliau lankėsi pas jį Lenkijoje. Jį traukė ir Kara- liaučiaus senoji žemė, kurią, sunkiai gavęs vizą, apsilankė. Jam imponuoja jauni talentin- gi menininkai, tokie, kaip ka- riljonistas Raimondas Eimon- tas, fotografas Suslavičius, Sutkus. Jam patinka Lietuvos žmonės, galbūt todėl, kad ir jis yra dalelė tos Lietuvos, tas gintaro gabalėlis, kuris išmes- tas i Amerikos krantą, bet ilgi- si Baltijos jūros. Aš manau, kad tėvai pasejo jo širdyje meilę Lietuvai, kuri dabar išaugo i puikią ilgesio gėlę. Jis skiria savo darbus Lietuvai.

Tikiu, kad savo praeities šaknų atžaidus ieškoti dar ne vienas talentingas jaunuolis iš už Atlanto. O Andriui Mikšui noriu palinkėti spalvingų, išpūdingų parodų tiek Lietu- voje, tiek Amerikos žemėje.

Virginija Paplauskienė

Pravartu pasidžiaugti gimtadieniu

Siemet Los Angeles dra- mos sambūris savo gyvavimo 45-ajam gimtadieniui atšvęsti buvo numatęs suvaidinti An- tano Škemos veiklą „Žva- kide“ lapkričio 20-21 d. (šeš- tadienį ir sekmadienį). Puikiai atitiko data, nes 1954 metais lapkričio 20 d., režisieriui J. Kaributui sukvietus i susirin- kimą vaidintojus ir kelis talki- ninkus, oficialiai gimė lietuvių teatro gražioje Šv. Kazimiero šventovės užuovėjoje, Holly- woode.

Taigi dabartiniam režisie- riui Algimantui Žemaitaitiui rūpėjo atšvęsti šią sukaktį kuo prasmingiau. Deja, aktorė Ramunė Vitkienė staiga dėl motinos ligos turėjo išvykti i Čikagą. „Žvakidės“ nušvitimą reikėjo atidėti iki kitų metų pavasario.

Nenuleido rankų sambūrie- čiai. Ryžosi jiems skirtą sek- madienio popietę galvotrukš- čiais paversti, kaip lanksti- nuke rašoma, „Jubiliejinio baliumi“. Šių dviejų žodžių fo- netiniai ir kulinariniai są- skambiai visada kerinčiai traukia parapijos renginiams ištikima visuomenė. Salė buvo pilna. Stalai lūžo nuo valgių, su kuriais skanumu ir lietu- viškumu negali rungtyniauti joks snobiškiausias Sunset bul- varo restoranas. O čia dar ant stalo balto ir raudono vyno bu- teliai. Rinkis spalvą ir įro- dinėk šalia sėdintiems, kad šioji, o ne kita sveikesnė kū- nui.

Žinoma, buvo kalbos, sveiki- nimai. LADS veiklos apžvalgą vaizdingai aptarė veteranas režisierius Petras Mazelis. Jautrus akcentas, kai jis pa- sveikino gimtadienį švenčian- čią sambūrio pirmininkę Emą Dovydaitytę ir įteikė jai rau- doną rožę. Kitas, ištermes prasme būdingas deimantas — tai šimtmetės poetės per- skaityta dedikacija sambūriui ir anuolaikiniam režisieriui J. Kaributui. Tada D. Mitkienė buvo Dramos sambūrio valdy- bos pirmininkė. Pirmoji. Ir štai ji dabar visą tai aiškiai mini.

Man gi nelengva viską su- minėti. Nebuvau pasiruošęs apie tai rašyti, nes niekas ma- nęs tam neužangazavo. Rašau dabar tik dėl to, kad rengėjai tik po kelių savaitių prisiminė pasiteirauti, ar esu tai jau pa- daręs. Ne, atsakiau, nes bu- vau tik svečias, laimingas, kad nereikės raikyti smegenų rašant. Tai irgi darbas, juolab, kai vengi ką nors užgauti ko- kia „kreiva“ pastabele.

O postmodernistinio kreivu- mo pokylio programoje paka- jo. Tačiau dėl to nereikia nu- siminti. Šiuolaikinis postmo- dernas kaip tik ir taiko i mo- kyklinio lygio mišrinių ro- dymą scenoje. Taiko i pavir- šutiniškumą, i paiką humorą, i „durnystes“. Čia turiu mintį suvaidintą ištrauką iš Že- dimaitės „Mūsų gerasis“. Moti- na (Daina Žemaitaitytė), Mu- zikantui (Česlovui Geštautui)

akordeonu grojant, su šluota vaiko išilinksminusi jaunuimą. Tų jaunų būsimų aktorių pa- vardės: Darija Varnaitė, Da- nius Anelauskas, Daiva Mat- ties, Erikas Dudor, Janina Gričiūtė, Tomas Mikuckis, Daina Karaliūtė, Liudas De- veikis. Choreografe — Sigita Barysienė.

Kitą ištrauką iš Kazio Sajos „Savaitgalio romano“, su tuo jau ne sykį jamžinta (ir čia, ir gastroliuojant) Rapolo Vabalo (Amandas Ragauskas) nesu- gebejimu pasikarti. Tai nai- viai juokinga scena, prilyg- stanti Leonardo Liutkaus (Ha- roldas Mockus) ir Magdos (Raisa Urbanienė) vokalio- kam pasimylėjimo kadru. Prisidėjo ir Kristina (Sigutė Mikutaitytė-Miller), ir Vikis (Saulius Stancikas).

Reizisavo Algimantas Že- maitaitis. Garso įrašai — Pau- lius Jasiukonio.

Programos oriją dalį atliko pranešėjo pareigas einas Algi- mantas Žemaitaitis. Jis akto- rišku būdu padeklamavo Mai- ronio „Satrijos kalną“. Mane itin nustebino jo dukros Dai- nos ir sūnaus Sauliaus iš at- minties su tuo pačiu teatra- liškumu ir gražia tartimi sa- koma Kazio Bradūno poezi- ja. Prisipažinsiu, kad labiau linkstu prie nevaidybiškai skaitomų eilėraščių, kai la- biausiai išryškinamas pačios poetinės kalbos grožis.

Šio puotaujancio renginio vi- sos vėjarodos (ir vyresniųjų, ir jaunųjų aktorių) rodytė rodė i būsimą penkiasdešimtį su- kaktį jau dutukstantmetyje.

Pr. Visvydas

Los Angeles Dramos sambūrio 45 m. jubiliejaus šventėje sambūriečius sveikina buvusi pirmutinė sambūrio pirmininkė poetė Danutė Mitkienė (priekyje). Šalia jos — V. Baltušienė, rašyt. Alė Rūta, poetas Bernardas Brazdžionis.

Bendras eilėraščių rašymas. Priekyje — Eglė Juodvalkė. Nuotr. Justino Lapinsko

Andrius Mikšys. „Šulokai“. 1997 m. vasara.

Andriaus Mikšio nuotrauka. 1997 m.

X poetinis ruduo Druskininkuose

Algimantas A. Naujokaitis

Daug šviesių išpūdžių paršėviau iš Druskininkų, kur spalio pradžioje pusėje vyko jau dešimtas poetinis ruduo. Mano galva, jis ypatingas tuo, kad, greta gausaus mūsų poetų būrio, dalyvavo ypač daug plunksnos brolių iš užsienio — JAV, Italijos, Danijos, Švedijos, Norvegijos, Latvijos, Rusijos. Maloniai nu-teikė, jau ne pirmą kartą į ru-denejančius Druskininkus iš Čikagos atvykusi, poetė Eglė Juodvalkė, visuomet besisyp-santis Kornelijus Jazbutis, iš Connecticut — jaunesnės iš-eivijos kartos poetas, vertėjas, filosofas dr. Jonas Zdany, o iš Anglijos — angliškai rašantis, jaunas poetas Darius Viktoras Snieckus.

Buvo ir teatralų. Mat, šie-metinio Druskininkų poeginio rudens programoje buvo dis-kusija apie poezijos sąsajas su vaidybos menu. Tad į ruden-inę poezijos šventę pakviesti ir kai kurie režisieriai, eiles rašantys aktoriai. O jų ne-mazai. Šiandieninės lietuvių poezijos kylančia žvaigždė va-dinama Kauno dramos teatro aktorė Daiva Čepauskaitė, jai nenusileidžia su nauja savo knyga į Druskininkus ati-dardėjusi vilnietė aktorė Bi-rutė Marcinkevičiūtė.

Po skanių ir linksmų pietų pirmąją poeginio rudens dieną visi rinkosi į tą teatrui ir po-ezijai skirtą diskusiją „Poetinis tekstas: kaukė ir vaidmuo“. Apie tai diskutavo gana rimti oratoriai — poetai K. Platelis, V. Bložė, G. Cieškaitė, jauna literatūros tyrinėtoja ir poetė E. Drungytė, Kauno technolo-gijos universiteto dėstytojas E. Čiulė, žinomas humanitaras, 1996 m. Jotvingių (Druski-ninkų poeginio rudens) premi-jos laureatas klaidėdintis M. Šidlauskas-Jonaitis. Vieni tvirtino, kad pati poetinė kal-ba jau yra kaukė bet kokio kito kalbėjimo atžvilgiu, antri — kad kaukė — tai poeto sti-lus, savitumas; treči, kad vie-nokį vaidmenį poetas vaidina visuomenė, kitokį — sau pačiam, dar kitokį — kūry-boje. K. Platelis pripažino, kad poeto kaukė yra sudėtinga ir daugiasluoksnė.

Nustebino, daugelio užsienio svečių pritarimo susilaukė ne-tikėtai ir aiškus Eglės Juod-valkės pasakymas — replika, kuri, mano galva šiam pokal-biui padėjo taską. Pasak Eglės Juodvalkės, nežinia, kur mes einam su šia diskusija. Kaukė jai tik trukdanti. Kurdamas poetas užsideda nebet atvi-rumo kaukę. Kaukę užsideda tik aktoriai, atlikdami, vaidin-dami ne savo, o spektaklio autoriaus, režisieriaus duotą vaidmenį. Tad kam kaukė poetui?

Vis dėlto kai kas suabejojo Eglės Juodvalkės teiginiu, kad poezijos kūrimas, rašymas — tai darbas, kad poetas — tai savo amato darbininkas, o ne

antžmogis.

Veliau Druskininkų poeginio rudens laurus pelniusi poetė Nijolė Miliauskaitė, atsakyda-ma į kito poeto, *Literatūra ir menas* savaitraščio atsakin-gojo sekretoriaus Benedikto Januševičiaus klausimą, ar poezijos rašymą galima pava-dinti darbu, pasakys: „Ir taip, ir ne. Tai nėra paprastas dar-bas, nes jam reikia įkvėpimo. Kita vertus, koks tai darbas, jei iš jo negalima pragyventi.“

Diskusiją papildė teatrinis stereotipas laužantis klaidė-diečių aktorių Beno Šarkos ir Ritos Rimkutės suvaidintas spektaklis „Keafri“ pagal taip pat klaidėdiečio poeto ir džiazo muzikanto Gintaro Grajausko tekstus. Žiūrėdamas šį spek-taklį, pagalvojau, kad teisin-gai sakė Eglė Juodvalkė: kaukės prireikia ne poetui, o tik aktoriui.

Dar viena idomybė, kurios nebuvo ankstesniuose poeginio rudens renginiuose — tai bene Druskininkų sambūrio pradi-ninko ir puoselėtojo K. Plate-lio pasiūlytas kolektyvinis daugiakalbis poeginis kūrybos veiksmas. Visi, to panorėję, poetai ant lentos ištiestame popieriaus dideliame lape rašė grupinį, kolektyvinį eileraštį — vieni klasikiniu rytietišku stiliumi, kiti pagal dalyvių pasiūlytą schemą. K. Platelis, sukūręs ir popieriaus lape parašęs pirmąją grupinio eile-raščio eilutę „Iš dangaus krito plunksna auksinė...“ pasiūlė ją testuoti kitiems. Taip gimė ko-gero pirmasis Lietuvoje ilgas kolektyvinis, daugelio poetų sukurtas, eileraštis. Tarp jo autorių buvo ir Eglė Juod-valkė.

Kas dar įstrigo iš įvairia-spalvių poeginio rudens rengi-nių? Tai šiemet įvairių lei-dyklų išleistų poezijos knygų pristatymas. Pristatydamas Rašytojų sąjungos leidyklos šiemetines knygas, Valentinas Sventickas paminėjo idomius, iš kitų išsiskiriančius S. Ge-dos, E. Ališankos, B. Januševičiaus, R. Šileikos, kitų jaunų poetų rinkinius, o taip Australi-joje gyvenančios L. Šimkutės poezijos knygą *Tylos erdvės*.

Dvi naujas knygas pristatė Punksko lietuvių leidyklos „Aušra“ atstovas Sigita Bir-gelis. Beje, Punkske išleista ir šio žinomo Lenkijos lietuvių poeto rinkinys *75 eileraščiai*. Į lietuvių kalbą išversta ir išleista taip pat garsėjančio lenkų poeto M. Czajkowski poezijos knyga.

Iš „Vagos“ leidyklos vyr. re-daktorės Janinos Riškutės pristatytų šiemetinių poezijos knygų mane labiausiai sudomino Kornelijaus Platelio ir JAV lietuvių poeto Jono Zda-nio duetas. J. Riškutė pristatė J. Zdanyo į anglų kalbą iš-verstą nedidelę, bet svarią, K. Platelio poezijos knygę *Snare for the Wind*, o K. Plate-lis, talkinant sunui Edgarui —

į lietuvių kalbą išvertė J. Zda-nio idomius, sielonišmingantį prozinų eileraščių knygą *Dot-nuvos stoty*. Beje, vertėjams čia prireikė tik pusės darbo — dalį šios knygos J. Zdany parašė lietuviškai. Pats auto-rius J. Zdany taip apibūdino naująją, beje, jau antrąją Lie-tuvoje išleistą savo knygą: „Būdamas dviejų pasaulių ir dviejų kalbų žmogus — Lietu-vos ir Amerikos — rašau ei-leraščius lietuviškai ir an-gliškai. Į šį rinkinį pateko nauji proziniai eileraščiai, pusė jų parašyta lietuviškai, pusė išversta iš anglų kalbos. Ti-kiuosi, kad abiejų pusių vidi-niai žodžių skambesiai ir dva-sinės prasmės sutaps ir kad eilės atsiskleis šio rinkinio prasmė: kai pasirenki kelią, pasigendi kitų kelių ir kitų pradžių, tačiau niekada nesikeičia tų kelių pagrindas, gal tik forma, o formos retkar-čiai sutampa net ir dvejose kalbose, dvejuose pasauliuose“.

Kad tų dviejų pasaulių dva-sinės prasmės siejasi, sutam-pa, pajutau ir Druskininkuose surengtuose poezijos vaka-ruose, ir skaitymuose. Greta E. Ališankos, Ričardo Šileikos, Gintaro Grajausko, Daivos Čepauskaitės, savo eiles skai-tė amerikietis James Hoch, Sam Witt, danas Mikkel Thy-kier, italas Riccardo Duranti, ir amerikietis Craig Czury į skaitymą įsitraukė.

O koks poezijos šėlsmas, im-provizacijos prasižveržė nakti-jų skaitymų metu Lietė lie-josi įvairiomis kalbomis eile-raščiai, alus ir vynas! Dėl skambesnio, sąmojingesnio, išraiškingesnio, nuoširdžiausio poeginio žodžio varžėsi ir į klasikų pretenduojantys, ir patys jauniausi poetai. Daivai Čepauskaitėi M. Lermontovo eilėmis replikavo savitą, mo-dernistinę krypties eileraščių antrąją knygą išleides, Jonas Jackevičius. Ovacijomis buvo palydėti naktinių skaitymų prizininkai — Vilniaus Žve-ryno riteris Jurgis Kuncinas, Čikagos vilkas Kornelijus Jaz-butis, šmaikštuolis improvi-zuotos poezijos meistras Liud-vikas Jakimavičius (epitetai — poeto B. Januševičiaus).

Na, o rimtoji, iškilioji Drus-kininkų poeginio rudens Jot-vingių premija už „Vagos“ lei-dyklos tik ką išleistą storą poezijos knygą *Sielos labirin-tai* iš Kultūros ministro Arūno Bėkštos rankų atiteko druski-ninkietei poetei Nijolei Mi-liauskaitėi (Vytauto Bložės gy-venimo draugei — žmonai). Pasak jos, greta seniau rašytų, jau spausdintų, ton krygton sudėti ir visai nauji, tik Druskininkų rudens dienomis šviesą išvydę, eileraščiai, iš kurių tris naujoji Jotvingių premijos laureatė atrinko *Draugo* šeštadieniniam prie-dui.

Už geriausią poetinį debiutą premijuotas jaunas poetas Gintaras Bleizgys, neseniai tvirtai paėmęs Rašytojų są-jungos savaitraščio *Literatūra ir menas* redakcijos vairą.

Nors suėjo dešimtmėtis, kai gyvuoja ir klesti poeginis Druskininkų ruduo, bet iki šiol jis neturėjo savo himno. Čia pat, Druskininkuose, jį sukūrė ir paskutinį vakarą visų ovacijoms palydėta per-skaitė, poetas Antanas A. Jo-nynas. Štai pora naujojo, lin-ksmojo himno eilučių, nusa-kančių optimistišką šio rengi-nio ateitį:

Kol Nemune tekės vanduo —
Gyvuos poetinis ruduo!

Dail. Ona Dokalskaitė. „Už scenos“.

Nijolė Miliauskaitė

I CHING

tavo žiedas skleidžiasi, kiniška rožė, vėlei
puošnus, trumpalaikis, raudonas
tarsi šilkas, darbščių
suverptas šilkverpių, — tiek dosnumu ir prabangos
ankštam kambary

ar nebuvo tik
buve draugų kadais, tu ir aš, jaunutės
besijuokiančios, kvailos, bežaidžiančios
tuos pačius žaidimus, vis tuos pačius, nepabostančius
o gal seserys, supratingos, jautrios

tokia graži esi, kiniška rožė, geriausia
verta eileraščio, mylima
galingo valdovų dukte
būti turejai
o aš tarnaitė, nuolanki, patikima, plaukus tau pinanti

tau, sėdintį skaisčiai raudonom
šilko drapanom, įmantriai siuvinėtom, laiknčiai
veidrodėlių rankoje
tokiai dar vaikiškai, tokiai lėpia -
lakštingalos užsiklausiusiai

užsigalvojusiai apie mįslingą
I Ching'o ištarę
klausimas ir atsakymas
du žingsniai

gal dabar mums sapnuojas vienas
ir tas pats sapnas — tarsi buvęs gyvenimas
kai žiedas skleidžiasi — lyg malonė
o ryt jau nukris
ant popierių, ant rašomojo stalo, suvytę, pajudęs

SODAS

tarytumėi stovėtum priešais tvorą
o už lenktų virbų, apipintų iškalintais
žiedais ir lapais, ten, sode, paunksmėj, žaistų
būrys vaikų

basa, apiplūyusi, murzina

sudreba
tavo širdis, puslaukinė: tie vaikai
ten lakstantys, tas sodas, išsiūgtas

atrاندi staiga savyje, kaip smarkiai
trokšti žaist — lig vėlumos
užsizaistum, nei valgyt, nei miegot

krūpteli — kažkas vardu pašaukia
kviečia — eik! apsidairai aplink — ar iš tikrųjų
mane?

siena, kartais mūrinė, stora ir aukšta
kartais permatoma, stiklinė, ar ne aš
jį pati statausi apie save

girdžiu
skambius karatalus artėjant, būgną
štai iš posūkio išnyra vaišnavų būrelis
vis garsyn balsai, aiškyn
vargše
mano širdie

KAS TU

kaip moteriškė, iš visos širdies besisypsanti
nė kiek nesidrovedama smulkaus raukšlelių
tinklelio apie akis
nesigėdydama pasisakyti, kiek jau
tau metų sveis, šį viduržiemį
yra kaip yra — gužteli
pečiai ir nusijuoki

tokia ir tu, vėlyvo rudens diena, jau
besibaigianti
su keliais drėgnais geltonais lapais
šakose, su dar nespėjusiu ištripti parke
sniegu ant žolės, kur ne kur, su saule
vėl išlindusia pro debesis

tokia paprasta, o įminti
tavęs nesugebu

L.A. Dramos sambūrio 45 m. jubiliejaus įvertėje. Režisierius Algimantas Žemaitaitis ir pirm. Ema Dovydaitytė kviečia svečius pakelti taures už sambūrį.

Lietuva žemėlapiuose

Lietuvos Nacionaliniame muziejuje surengta idomi istorinė paroda, pavadinta „Lietuva žemėlapiuose“. Joje eksponuojami Lietuvos valstybės žemėlapiai nuo seniausių laikų iki šių dienų nepriklausomos Lietuvos administracinio skirstymo.

Graikų mokslininkas Klaudijus Prolėmėjas jau antrame šimtmečioje savo žemėlapių aprašyme mini Rytų Pabaltijį. Italai 1416 m. atkūrė Prole-mėjaus žemėlapi. Tai ir yra pirmasis žinomas Lietuvos žemėlapis. Parodoje matome šio vertingo praeities dokumento kopiją kaip ir kito 1375 metais sudaryto žemėlapi, kuriame jau minimas Lietuvos vardas (Litania Paganis — pagoniškoji Lietuva). Šis žemėlapis sudarė žydų kartografas A. Kreskvas, pavaidavęs Baltijos jūrą, Nemuną, pažymėjęs Klaipėdos miestą.

Toliau parodoje, kaip pasa-koja jos rengėjos muziejaus is-

torikės Rūta Subatniekienė ir Aldona Bieliūnienė, rodomi vėlesnio laikotarpio žemėlapi, iš kurių sužinome apie Lietuvos Didžiosios Kunib-gaikštystės didybę ir daug ki-tų istorinių įvykių, atspindin-čių istorinių kartografų darbuose. Įdomus pirmasis jau Lietuvoje kunigaikščio M. K. Radvilos iniciatyva sudarytas žemėla-pis (1613 m.).

Istoriniai įvykiai klostėsi taip, kad Lietuva vėliau ilgus šimtmečius buvo okupuota, praradusi valstybingumą ir valstybę. Ir tik 1918 m. atkūrus nepriklausomybę vėl pradėdama kurti žemėlapius. Daugumą jų surinko parodos rengėjai. Vieni saugomi paties Lietuvos Nacionalinio muziejaus fonduose, kiti pasiskolinti iš Mokslo Akademijos bei Vilniaus universiteto ar privačių asmenų. Liūdna žiūrėti į toki žemėlapi, kuriame Lietuva va-dinama Rusijos imperijos gu-bernija ar tik Lietuvos genera-line sritimi, priklausanti Vokietijai. 1941-1944 m. okupa-cija — Molotovo-Ribbentropo paktas, pakeitęs mūsų tėvy-nės likimą, paskui valstybė jau tapusi... SSSR respublika — visa tai primena ekspozici-ja. Ypatinga vieta tiems žemėlapiams, kurie buvo suda-ryti ar išleisti lietuvių išeivijos Vokietijoje ar JAV. Pavyzdžiui 1949 m. Vašingtone parengtas Europos ir Artimųjų Rytų žemėlapis ar 1946 m. Vokietijoje pasirodęs Lietuvos sienų žemėlapis iš prof. Z. Ivinskio knygos *Lietuvos sienų klau-simu*. Rodomi vertingi kitose šalyse sudaryti ir išleisti žemėlapiai, kurių autoriai nepri-pažino Lietuvos okupacijos ir visada savo tėvynę vadino valstybe.

Jadvyga Godunavičienė

Poetė Nijolė Miliauskaitė.

Po pianistų Roko ir Sonatos Zubovų koncerto Corcoran Gallery of Arts, Washington, DC, š.m. spalio 22 d. Iš kairės: Neringa Kuncaitytė-Zamani, Ramūnas Kondratas, Rokas Zubovas, Sonata Zubovienė, Sigita Naujokaitienė, Jūratė Sakalauskienė, ambasadorius Stasys Sakalauskas ir Rita Kazragienė.